

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.028 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Крушинського С.А. на дисертацію Гарматюк Віталії Олегівни на тему «Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Загальновідомим є те, що в останні десятиліття корупція у нашій країні сягнула вражаючих розмірів. Науковці і практики ведуть численні дискусії з приводу удосконалення шляхів боротьби з цим негативним суспільним явищем. Створені вітчизняні правоохоронні органи і суди, які прямо називаються антикорупційними. Але їх ефективність не відповідає вимогам суспільства та потребує, у першу чергу, дієвого законодавчого забезпечення.

Корупція на сьогодні уже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх країн, що зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею. Велика значення у боротьбі з корупційними явищами відводиться й кримінальній юстиції, зокрема, й відповідним судовим органам, на яких покладається функція здійснення правосуддя у провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень.

З огляду на вказані аргументи є всі підстави погодитися із вибором теми дисертації як безумовно актуальної для теорії кримінального процесу, а також судової практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертантка чітко окреслила наукову проблему, яка підлягає дослідженню і вирішенню, правильно визначила об'єкт та предмет дослідження. Структура дисертаційного дослідження є чіткою і послідовною. Запропонована структура дисертації дала можливість авторці розкрити історичні і порівняльно-правові аспекти здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, визначити його ознаки, сутність і завдання, а також охарактеризувати особливості його здійснення в окремих стадіях кримінального провадження (під час досудового розслідування, підготовчого судового провадження, судового розгляду, апеляційного і касаційного провадження), запропонувати шляхи удосконалення правосуддя у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Метою дослідження авторка визначила розв'язання теоретичних та прикладних проблем, які виникають під час здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, а також формування

науково обґрунтованих положень, висновків та рекомендацій з метою удосконалення чинного законодавства та практики його застосування. Для досягнення поставленої мети визначено десять завдань, які в цілому кореспондують з планом роботи та положеннями, викладеними у висновках, і успішно виконані дисертанткою.

З урахуванням поставленої мети, визначеного об'єкта та предмета дослідження дисертанткою правильно використані загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціально-юридичні методи у їх поєднанні. Такий підхід забезпечив повноту розроблення теми дослідження і достовірність отриманих результатів.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена й тим, що здобувачка використала достатню кількість актів вітчизняного та зарубіжного законодавства, судової практики, наукової літератури з аналізованих питань. У своїй роботі Гарматюк В.О. використовує ґрунтовні наукові публікації з досліджуваної проблеми, на сторінках дисертації веде детальний аналіз наукових позицій, критично, однак толерантно полемізує з дискусійних питань. Позитивно, що критикуючи позицію інших авторів, дисертантка висловлює власні висновки та пропозиції.

Висновки та рекомендації дисертантка обґрунтовує з урахуванням судової практики на основі вивчення правових позицій, висловлених у постановках Верховного Суду, рішень Європейського суду з прав людини, судових рішень Вищого антикорупційного суду, а також результатів проведеного опитування.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Гарматюк В.О. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню нормативно-правових актів України та зарубіжних держав, судової практики, у тому числі й правових позицій Верховного Суду, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Є підстави стверджувати, що рецензована дисертація є одним із перших у вітчизняній науці кримінального процесу дослідженням, в якому у комплексно розглянуто теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів та сформульовано рекомендації для удосконалення положень національного законодавства.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, авторка запропонувала власне бачення поняття правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів як окремого виду державницької діяльності, що здійснюється судом у встановленій КПК України формі, з судового контролю за досудовим розслідуванням, розгляду кримінального провадження щодо корупційних злочинів та вирішення їх по суті шляхом винесення вироку (як обвинувального, так і виправдувального) з метою захисту прав і законних інтересів особи,

суспільства та держави від корупційних злочинів. Хоча, на думку рецензента, таке визначення є доволі спірним.

В роботі запропоновано систему завдань правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів, а також визначено особливості правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, до яких віднесено спеціальний суб'єктний склад та особливості підсудності.

Дисертанткою виокремлено форми судового контролю у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, зокрема: розгляд та вирішення скарг на повідомлення про підозру, рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, встановлення процесуальних строків, оскарження в порядку, що передбаченому ст. 303 КПК України, проведення слідчих (розшукових) дій, в тому числі і залучення експерта, та негласних слідчих (розшукових) дій, відвід слідчого, прокурора, захисника, експерта тощо.

Заслуговує на увагу підхід дисертантки до вирішення проблеми, коли внаслідок задоволення відводів і самовідводів сформувавши новий склад суду у ВАКС неможливо. Авторка пропонує у такому разі, щоб кримінальне провадження здійснювалося у найбільш територіально наближеному суді, в якому можливо утворити такий склад суду.

На основі вивчення зарубіжного досвіду організації правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів авторка виокремлює дві групи країн: 1) в яких існує спеціалізований суд, що здійснює правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів (здійснює правосуддя лише у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів або ж йому підсудні також злочини, що вчинені організованими злочинними угрупованнями та/або інші тяжкі злочини); 2) в яких відсутній спеціалізований суд, який здійснює правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів.

Наукове дослідження, проведене Гарматюк В.О., має не тільки теоретичне, але й практичне значення. Наведені дисертанткою висновки, положення та пропозиції можуть бути використані у нормотворчій діяльності для удосконалення чинного законодавства, а також у практичній діяльності під час здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Разом з тим, вважаю, що доцільно було викласти усі пропозиції до чинного законодавства у вигляді проекту відповідного закону.

Основні результати дисертації Гарматюк В.О. достатньо повно відображені у 6 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, з яких 2 – у співавторстві з науковим керівником, також у 5 тезах доповідей на конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим

вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

У дисертації звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Загальна позитивна оцінка дисертації не виключає можливості висловлення окремих зауважень, виявлення окремих спірних та таких, що потребують додаткової аргументації, положень і висновків, внесення певних побажань рекомендаційного характеру.

1. Дисертантка чомусь обмежилася лише розглядом питань, пов'язаних зі здійсненням правосуддя щодо корупційних злочинів, у той час, як КК України оперує поняттям «корупційні кримінальні правопорушення». Таким чином поза межами дослідження залишилися проблеми здійснення правосуддя щодо кримінальних проступків.

2. Викликає зауваження запропоноване формулювання поняття правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів як окремого виду державницької діяльності, що здійснюється судом у встановленій КПК України формі, з судового контролю за досудовим розслідуванням, розгляду кримінального провадження щодо корупційних злочинів та вирішення їх по суті з метою захисту прав і законних інтересів особи, суспільства та держави від корупційних злочинів.

На мій погляд, функція судового контролю є самостійною функцією, здійснюється на стадії досудового розслідування і не передбачає вирішення кримінального провадження по суті. Натомість, функція правосуддя здійснюється в судових стадіях кримінального провадження, де вирішується питання про обвинувачення: у підготовчому судовому провадженні, судовому розгляді у першій інстанції, апеляційному та касаційному розгляді та при перегляді судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами (див., наприклад, Сиза Н. П. Правосуддя як основна кримінально-процесуальна функція. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 55-61).

3. У підрозділі 1.1 авторка досліджує історичні аспекти становлення та розвитку правосуддя у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Однак увага взагалі не приділяється законодавству, яке існувало за часів перебування західноукраїнських земель під владою Польщі та Австро-Угорщини.

4. У підрозділі 2.2 здобувачці варто було приділити увагу проблемі вирішення кримінальних проваджень щодо корупційних правопорушень на підставі угод та зробити висновок про виправданість та ефективність такого правосуддя. Про актуальність цього питання свідчить те, що до ВП ВС передана справа, де порушено питання про можливість укладення угоди із застосуванням ст. 75 КК у кримінальних провадженнях, які стосуються корупційних правопорушень.

5. Дисертанткою запропоновано зміни до п. а ч. 2 ст. 13 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав

людини», відповідно до яких заходами загального характеру є заходи, спрямовані на усунення зазначеної в Рішенні системної проблеми та її першопричини, зокрема, внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування *не пізніше, ніж після офіційного перекладу Рішення*. Видається, що таке положення неможливо втілити у життя, адже розробка законопроекту потребує чимало часу і розпочатися вона може, навряд чи раніше оприлюднення офіційного перекладу рішення ЄСПЛ.

Разом з тим, слід відзначити, що висловлені рецензентом зауваження і побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновки:

1. Дисертація Гарматюк Віталії Олегівни на тему «Теоретико-прикладні аспекти здійснення правосуддя у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку вчення про судоустрій, доктрини кримінального процесу та правозастосовної практики.

2. Дисертація Гарматюк В.О. виконана і оформлена у відповідності до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувачка Гарматюк Віталія Олегівна заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**завідувач кафедри кримінального
права та процесу Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент**

Сергій КРУШИНСЬКИЙ

25 січня 2023 року